

Hodnocení diplomové práce

Vavřinec Vyoral

Inverzní polarita světa: mezi tělem a prostorem

S Vavřincem Vyoralem jsem se více seznámil po jeho příchodu do našeho ateliéru před dvěma lety. Už od začátku jeho studia na Akademii, kde pro něj zásadní a formující bylo především studium u Lukáše Rittsteina, bylo patrné, že nejde o studenta, který by měl problém s objemem, materiálem nebo řemeslným zvládnutím věci. Naopak. Vavřinec je modelačně zdatný, rychlý, technicky schopný a má zcela přirozenou chuť pracovat i ve větším měřítku. To je velká výhoda, ale zároveň i určitá past. Když člověk umí věci rychle udělat, může se snadno stát, že je udělá dřív, než je doopravdy promyslí.

To byl ostatně jeden z momentů, který jsem u něj v průběhu studia opakovaně vnímal. Vavřinec nemá nedostatek schopností. Spíš bylo potřeba, aby se nespokojil s prvním účinným řešením, s tím, co formálně funguje, ale ještě není dostatečně přesně ukotvené. V jeho případě nejde tolik o to naučit se „dělat sochu“, ale spíš o to naučit se přesněji rozhodovat, proč má daná socha právě tuto podobu, toto měřítko, tento materiál a tento vnitřní důvod.

Po určité době, strávené s ním víc nablízko, se přidružil ještě další jeho charakteristický rozměr. Schopnost asociativním řetězením přemýšlení o své práci a světě kolem sebe vytvořit občas až neuchopitelný shluk, někdy i velmi protichůdných myšlenkových a vizuálních obrazů, ze kterých se, a nejen jemu, začne neobrazně točit hlava. To je samozřejmě nadsázka, ale i tak tento přímý kontrast s tím již popsaným až uvolněným charakterem jeho práce vytváří pro něj zcela specifický rys.

Práci občas až nesnesitelně překombinovává, občas jde tou nejjednodušší možnou cestou. Zkouší, co mu první myšlenka přinese na jazyk, je schopný smontovat všechno, co mu padne pod ruku, dohromady, aby to vzápětí zase začal rozebírat a upřesňovat. Je silný moment vnímat jeho práci společně s jeho osobností. Někdy by mohl i více „poletovat“ a nesnažit se pochopit a uchopit pouhým výkladem neuchopitelné, někdy by mohl odstoupit a nechat svou práci existovat samostatně, v jednoduché interakci s někým jiným.

Každopádně, pokud chcete přistoupit v ideálním rozpoložení k jeho stávající práci a i k Vavřincovi osobně, doporučuji se nejdříve podívat na několik 3D a 2D vizualizací čtvrtého rozměru a přečíst si i nějaké, byť populární seznámení s tímto fenoménem. Kdo zvládne i víc rozměrů, o to líp. K tomu se může přidružit třeba pohled na některý Courbetův pohled na moře, či cokoliv, co vás dostane do stavu odpoutání se.

Diplomová práce **Inverzní polarita světa: mezi tělem a prostorem** je v tomto smyslu důležitý posun. Vychází z osobního prožitku, z jednoduché, ale podstatné situace, pozorování listu, zavření očí, proměna viděného obrazu v mentální projekci, jeho stažení do bodu a následné rozpadání do jiných, amorfních tvarů. Právě v tomto místě je podle mě skutečné jádro a iniciace celé práce. Vavřinec o tom nenápadně píše. Ne v samotném pojmu inverze, ne v tesseractu, ne v teoretických odkazech, ale v této konkrétní zkušenosti s obrazem, tělem, viděnou realitou a jejím převodem. Něco, co se chvílemi snaží uchopit rozumem, verbálními obrazy, aby mu to vzápětí odletělo do neuchopitelného vesmíru.

Výsledná instalace pracuje s ocelovou konstrukcí inspirovanou tesseractem, s 3D tištěnými figurálními objekty, reliéfními strukturami, zvukem a prostorem. Nejsilnější je tam, kde se tyto jednotlivé složky přestanou chovat jako ilustrace tématu a začnou vytvářet vlastní prostorovou zkušenost. Kovová konstrukce v měřítku místnosti funguje jako pevný, skoro racionální rámec, ale zároveň vytváří nejistotu. Figura, reliéf, zrcadlení, zvuk a pohyb diváka tento rámec narušují. V dobrých momentech se práce dostává přesně tam, kam by měla, tam, kde se nevysvětluje čtvrtý rozměr, ale kde se narušuje jistota třírozměrného prostoru, jistota, že jsme uchopitelní.

Tesseract je tedy především metaforickým obrazem. Není to matematický model, který by bylo potřeba ilustrovat, ale nástroj, jak mluvit o nemožnosti plně si představit určitý vztah mezi tělem, obrazem a prostorem. Inverzně řečeno: zkusme si představit, že svůj život žijeme ve dvourozměrném světě. Tam, kde by se tato jeho práce příliš opřela pouze o model „velké a malé krychle“, hrozilo by její zploštění do názorné pomůcky, vytvoření pouhé scénografické situace. Silnější by mohla být naopak ve chvíli, kdy nechá diváka v nejistotě, kdy prostor není jen vysvětlený, ale skutečně lehce vychýlený.

Uvidíme, tedy teď už to vidíme, jak se to Vavřincovi podařilo. Poslední můj pohled na tuto instalaci byl ve chvíli, kdy se autor snažil zavěsit tyto železné krychle do prostoru a samozřejmě zvolil tu složitější cestu. Měl jsem pocit, že situace spěje k okamžiku, kdy ten kovový kubus spíše ukecá k levitaci.

Za podstatnou považuji práci s figurou, která je i ze starších prací pro Vavřince charakteristická. Používá sken vlastního těla a těla své přítelkyně. Nejde o portrét v tradičním smyslu. Tělo je zde spíš materiálem převodu. Je převedeno do digitálního záznamu, následně materializováno 3D tiskem, deformováno, multiplikováno, posouváno do jiných měřítek a vztahů. V tomto procesu vzniká něco, co už není živé tělo. Technickým charakterem 3D tisku to ale není ani klasicky formovaná socha, ani čistě technický model. Je to otisk, záznam, náhrada, chyba, fragment. Právě v těchto posunech, kdy se nepřehrává a jde o přímý převod, práce funguje dobře.

Figura přítelkyně má v instalaci jinou roli než autorova vlastní figura. Její přítomnost vnáší do práce druhé tělo, vztah, odstup, nemožnost plně vlastnit obraz druhého. Není to jen dostupný model. Jakmile se v instalaci objeví konkrétní tělo druhého člověka, práce se začne dotýkat intimnějšího a psychologicky zatíženějšího pole. Vavřinec sice tvrdí, že je nepodstatné, že jde o tělo někoho blízkého, ale opět se to podobá té iniciační situaci s listem, kterou tak důsledně skrývá v technickém popisu. To je podle mě jedna z nejzajímavějších, ale také nejméně dořečených částí práce. A rozhodně tím nechci říct, že je nutné něco doříct. Tahle chvějivá nenápadná rozvibrovanost je silně podobná tomu, co je z Vavřince Vyoral a cítit, když se snaží jemu charakteristickým způsobem technicky a přesně popsat něco, co ho byť jen na chvíli silně zaujalo.

Velmi důležitá je pro mě jeho práce s reliéfem, který i jako solitérní objekt považuji za dobrý. Tam se Vavřinec dostává zpět k přímému materiálovému jednání, prospěšnému ne zcela kontrolovanému dotyku s materií. Zatímco 3D tisk a skenování nesou určitou distanci a technickou zprostředkovanost, tento reliéf vzniká vrstvením, otiskem, odléváním, pozitivem a negativem. Tady je inverze méně deklarovaná a víc skutečně přítomná v procesu. Práce je silná tam, kde ji opravdu nechá, byť intuitivně, zpřítomněnou.

Textová část práce se za mě během přípravy zlepšila. Původně měla tendenci vytvářet nadměrnou síť velkých pojmů, které věc samou spíše zamlžovaly. Nakonec ji autor posunul od snahy o obecnou filosofickou konstrukci více k osobnímu iniciačnímu prožitku. Přesto, pokud čtete text bez přímé zkušenosti s autorem, zdá se být slabší částí diplomové práce. Ne tím, že by byl bez ambice. Naopak, ambice je v něm až příliš. Pokud se ale text čte ruku v ruce s Vavřincem a jeho až obsedantním pokušením věci, které se mu jeví, přesně popsat, a vidíte i mezi ty teorii zatížené řádky, cítíte, jak se přeci jenom lehce odpoutáte od podlahy a začnete levitovat.

Je potřeba ocenit, že Vavřinec se v průběhu diplomové práce nepohyboval pouze v jednom médiu, že si vytýčil nejdříve v podstatě neproveditelný záměr, který potom proveditelně a důvodně redukoval. Propojil sochařskou konstrukci, figuru, digitální technologii, reliéf, zvuk a práci s prostorem. Riziko je zřejmé, celek se může rozpadnout do jednotlivých atraktivních složek. V tomto případě se to podle mě nestalo. Instalace drží pohromadě, i když je místy zatížená větší významovou ambicí, než jakou všechny její části unesou stejně silně.

Stále mějme na paměti ten proměnlivý pozorovaný list. Tady nejde pouze o formálně zvládnutý a vymyšlený objekt, ale o komplexní prostorovou úvahu, myšlenku převedenou do materiálu. A o tom, co se děje v pozadí, raději nemluvme možná nahlas. Tajemství je třeba ctít. Tam, kde začne příliš spoléhat na pojmy jako inverze, simulakrum nebo vyšší rozměr, ztrácí část přesnosti. To ale nepovažuji za selhání, spíš za přirozený problém ambiciózní práce, která se snaží dostat k něčemu obtížně sdělitelnému.

Celkově hodnotím diplomovou práci Vavřince Vyoralu jako výraznou. Práce sama je technicky i prostorově přesvědčivá a obsahově ambiciózní. Je dobře, že nakonec ne všechno je v ní dořečené. V neposlední řadě je podstatné i to, že se autor neskrývá za řemeslo. Naopak se snaží své řemeslné a technologické schopnosti použít k uchopení zkušenosti, která je nestabilní, těžko popsatelná a osobní. Po osobní zkušenosti s Vavřincem si teď musím zase pochyťat myšlenky a vrátit je, kam patří, a chvíli přemýšlet, jestli to není ke škodě věci samé.

Práci doporučuji k obhajobě.

Navrhované hodnocení: výborně.

Vojtěch Míča

4. června 2026

